

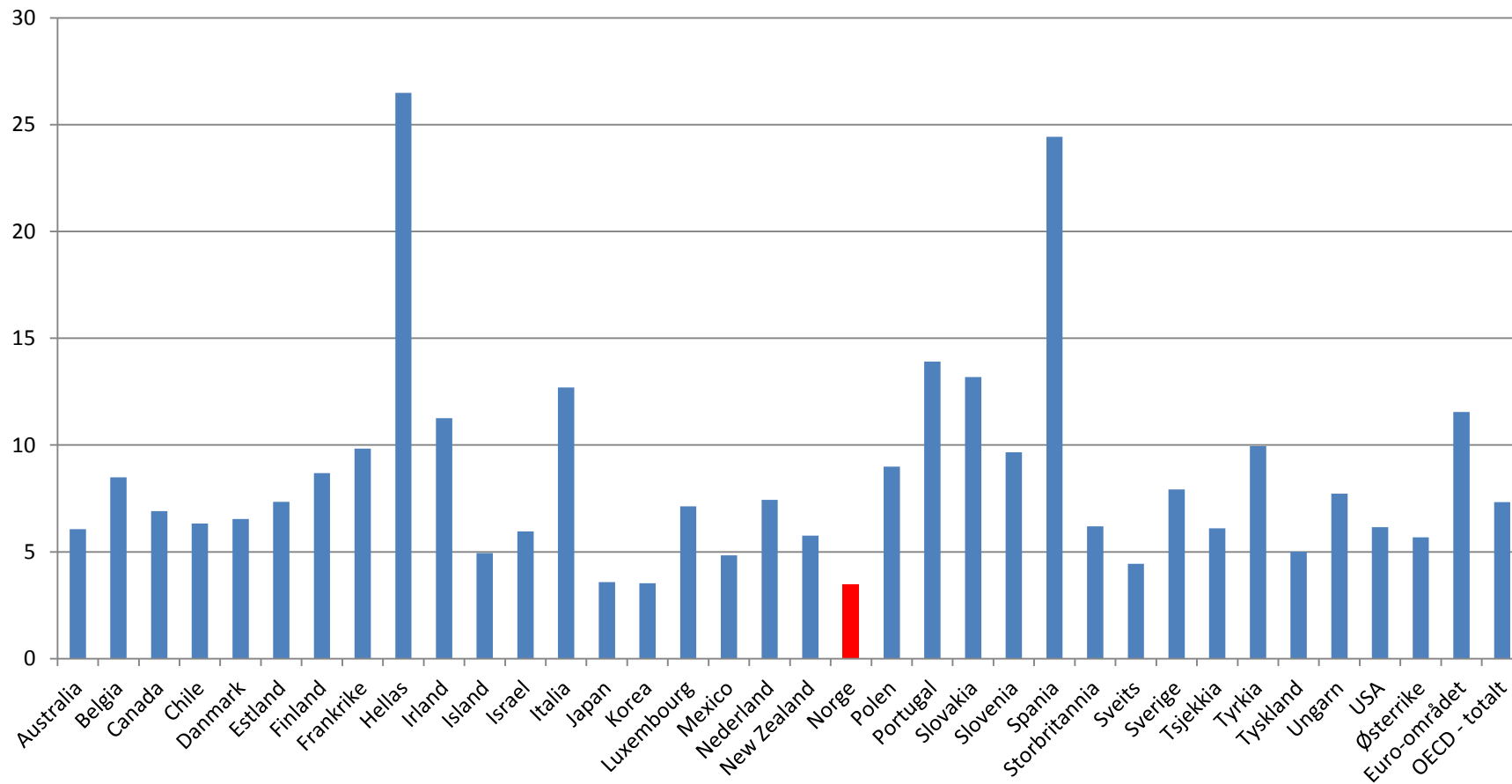
Arbeidsmarked og lønnsdannelse

6. forelesning ECON 1310

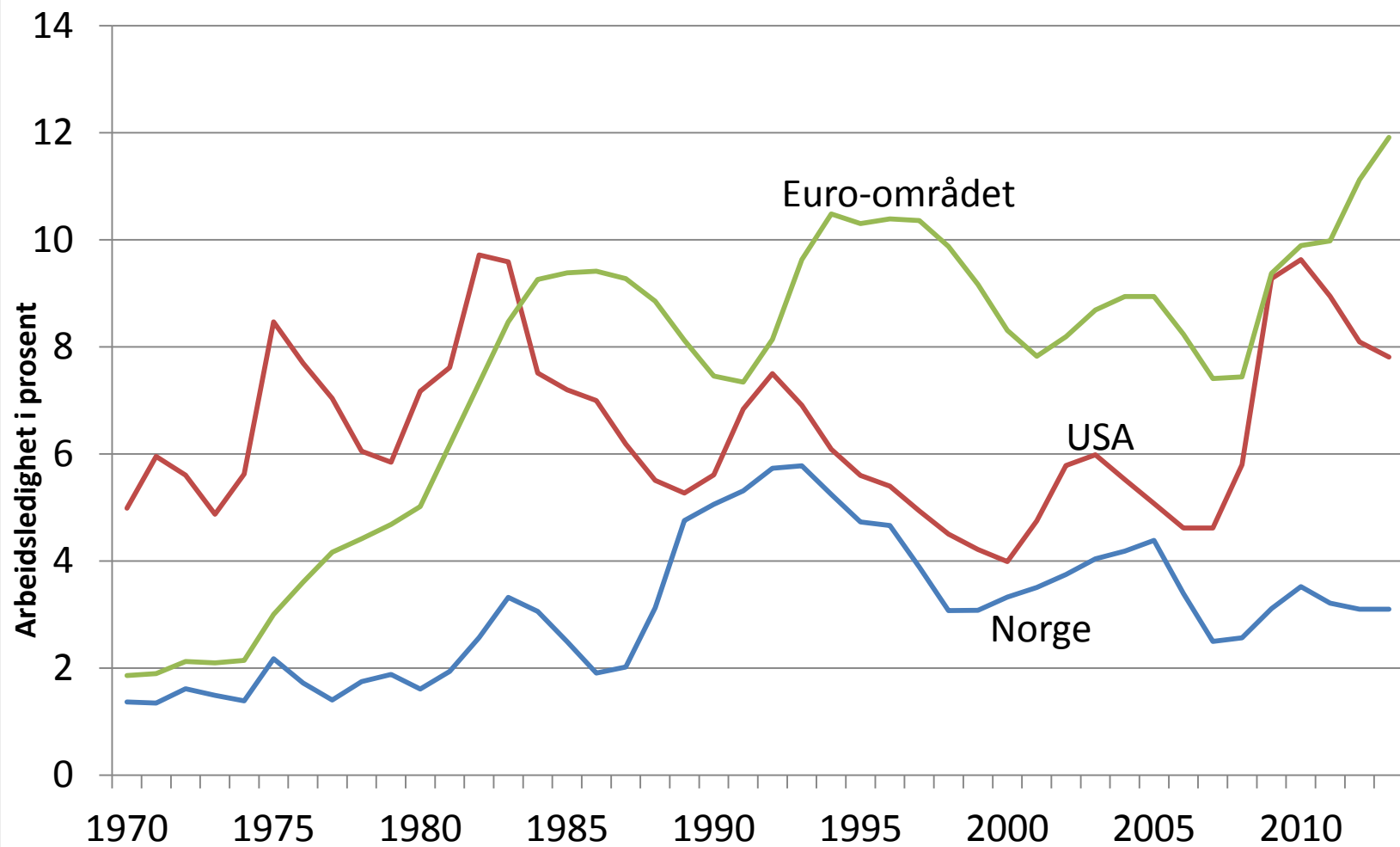
7. september

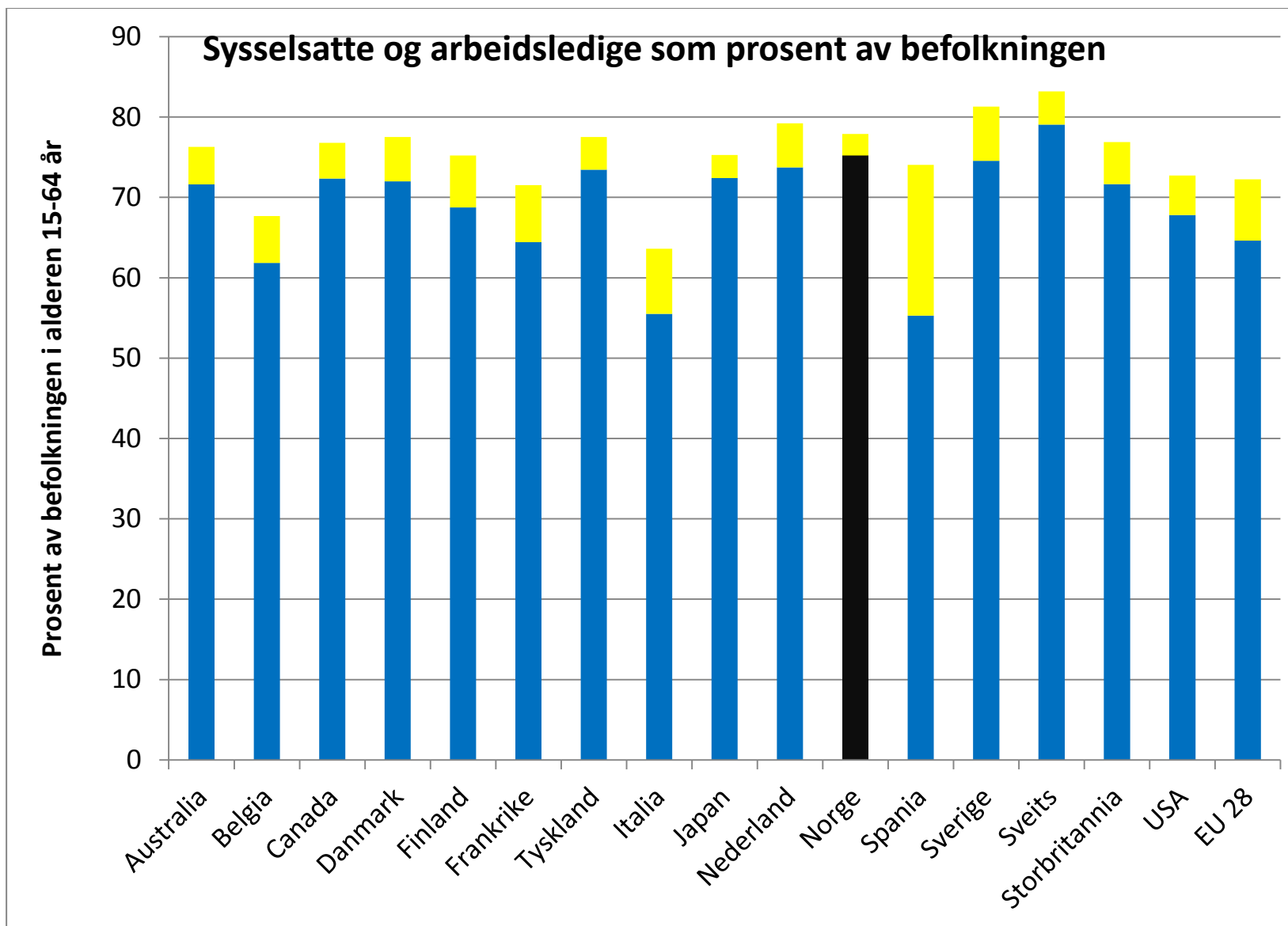
2015

Arbeidsledighetsprosenten i OECD-land i 2014

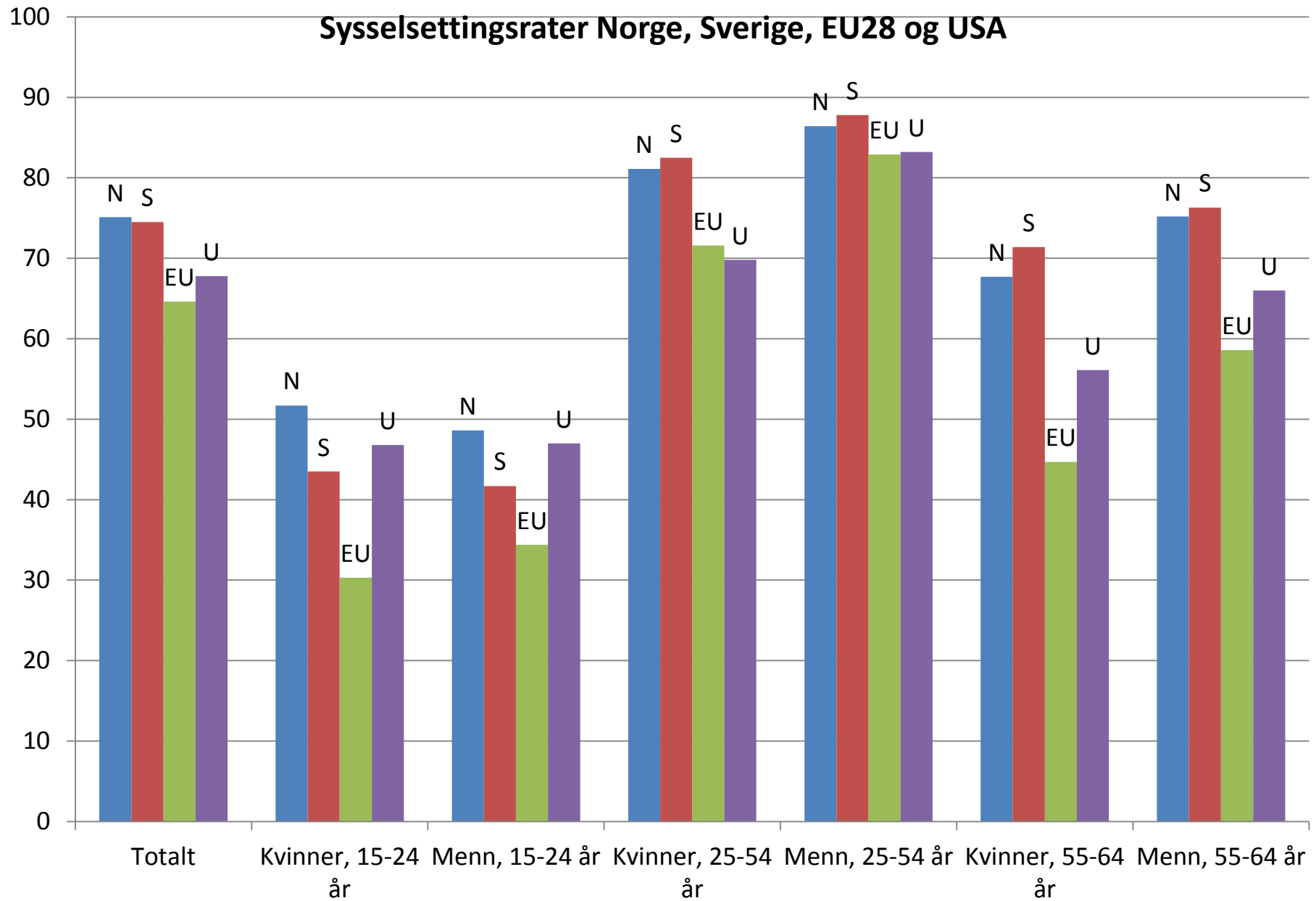

Arbeidsledighet i Norge, USA og Euro-området

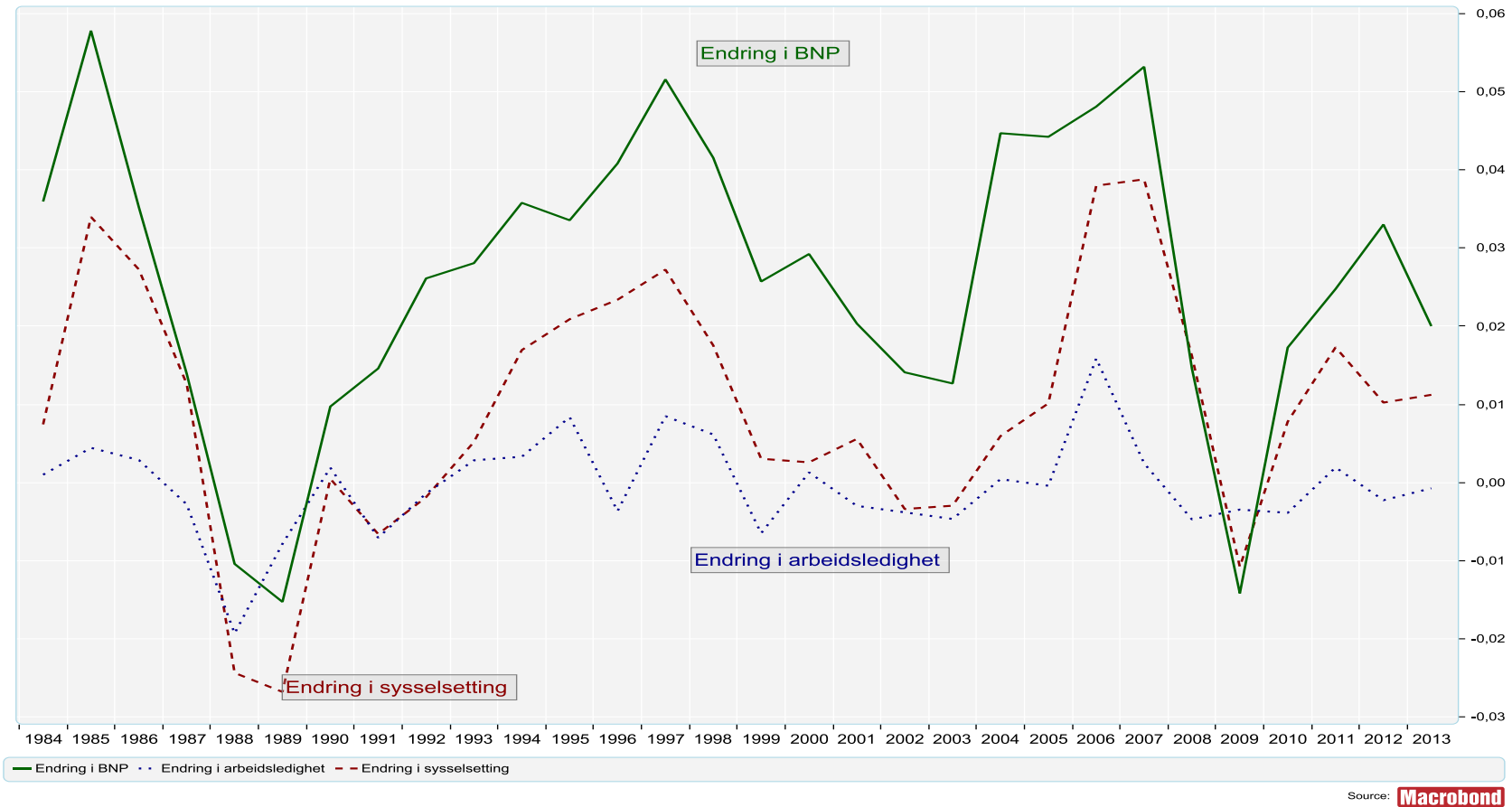

Sysselsetningsrater Norge, Sverige, EU28 og USA

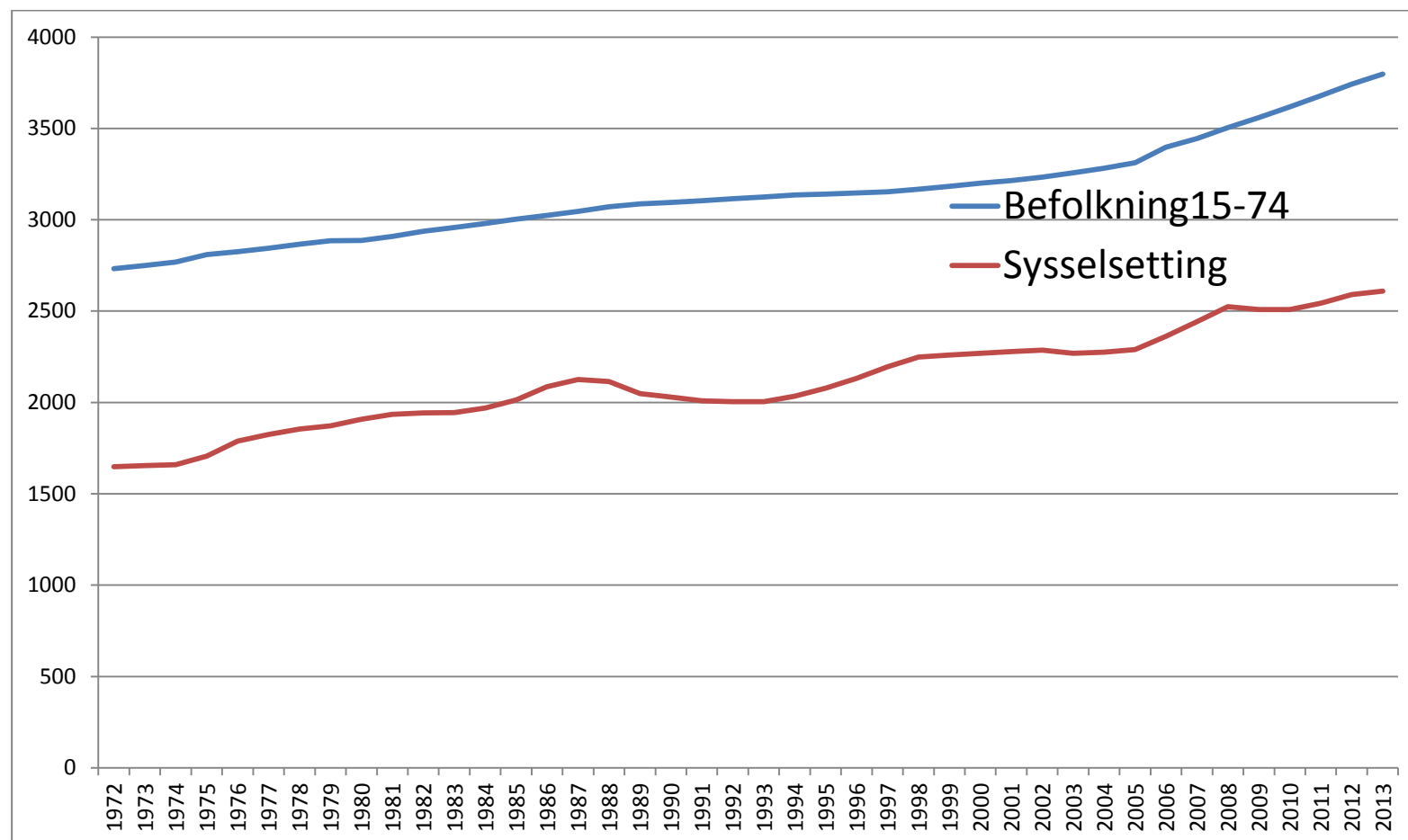

Arbeidsledigheten drives av konjunktorene. Økt sysselsetting gir økt arbeidsstyrke og redusert ledighet

**Endring i fastlands-BNP, sysselsetting og arbeidsledighet, Norge
1984-2013**

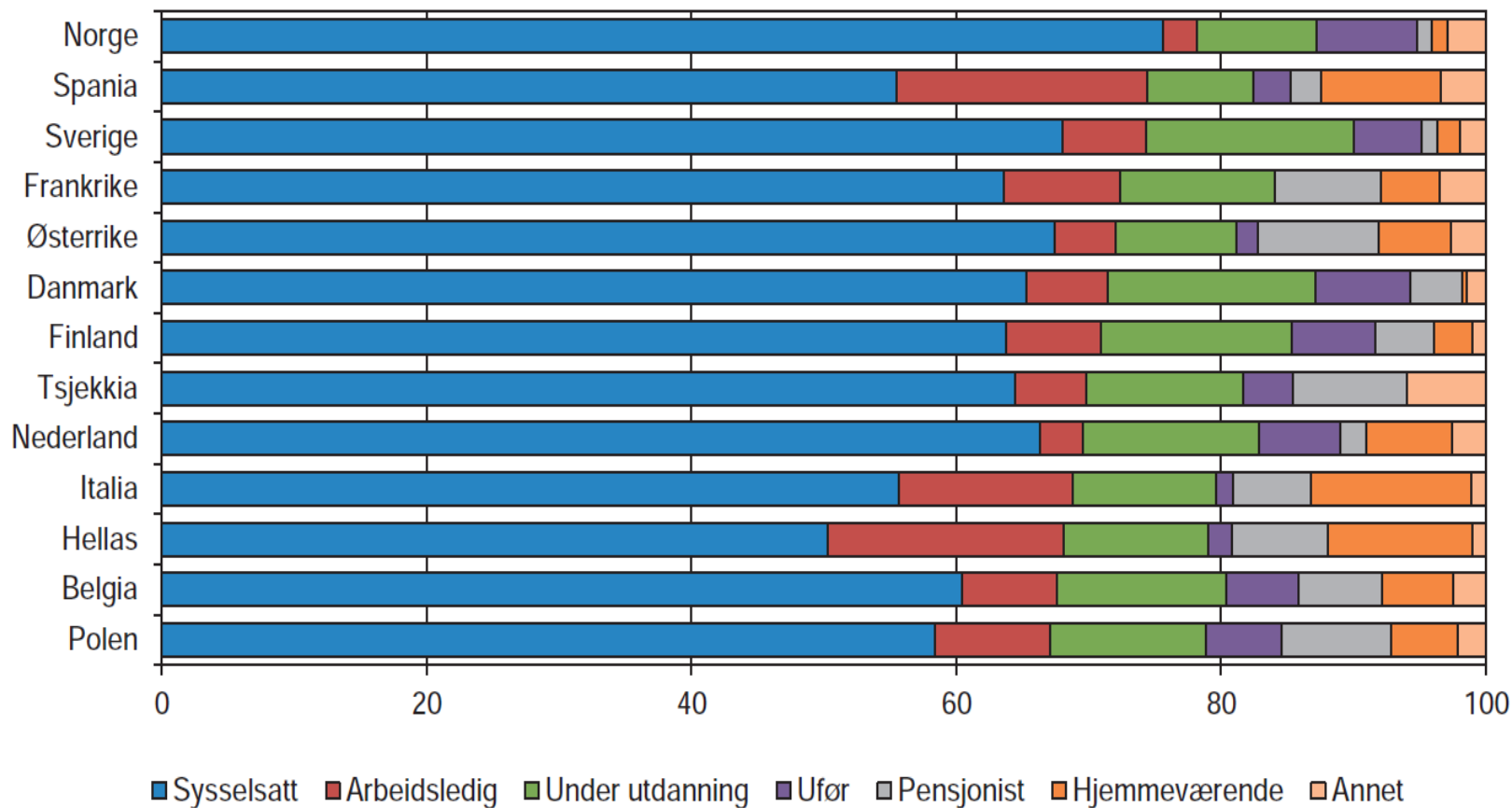

Sysseissettingen følger befolkningsutvikling (Norge, 1972-2013)

I Norge har de aller fleste en inntekt, fra arbeid eller trygd

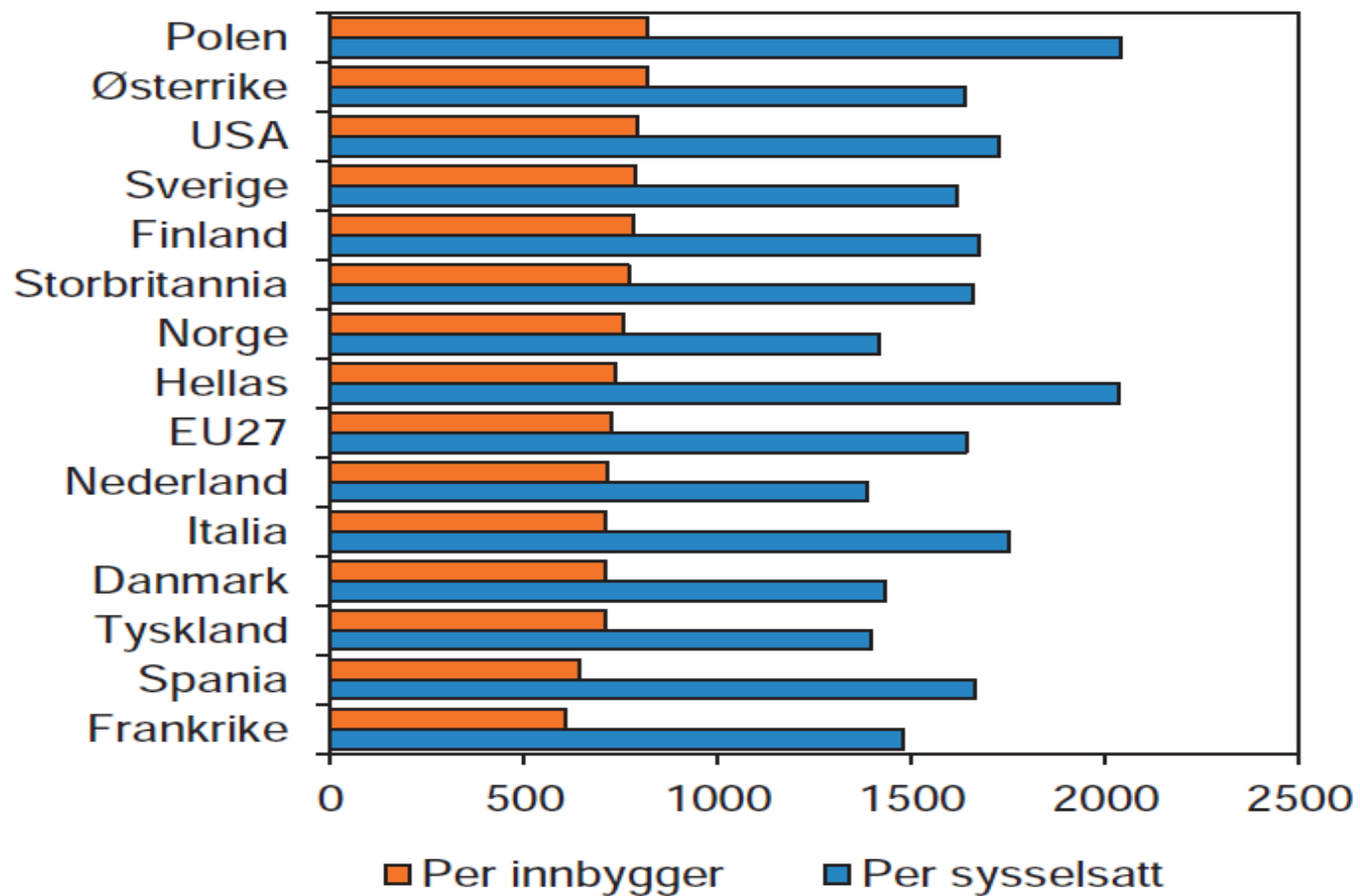
C. Befolkningen 15-64 år etter hovedaktivitet. 2012.³ Prosent

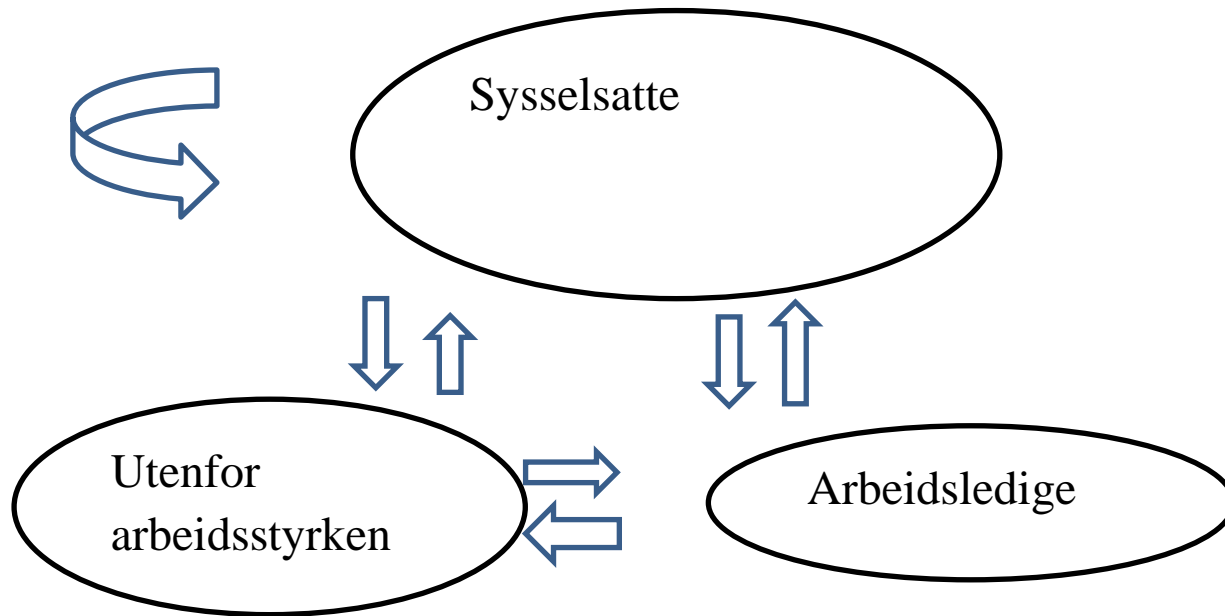

Kortere arbeidstid i Norge – mange deltidsansatte og høy velstand

B. Arbeidstid i utvalgte land.² 2012

Figur 5.8 Strømmer i arbeidsmarkedet

Betydelige strømmer mellom ulike tilstander i arbeidsmarkedet. Strengt stillingsvern gjør det vanskeligere å si opp ansatte, noe som gjør bedriftene mer forsiktige med å ansette.

NEET – Not in employment, education or training

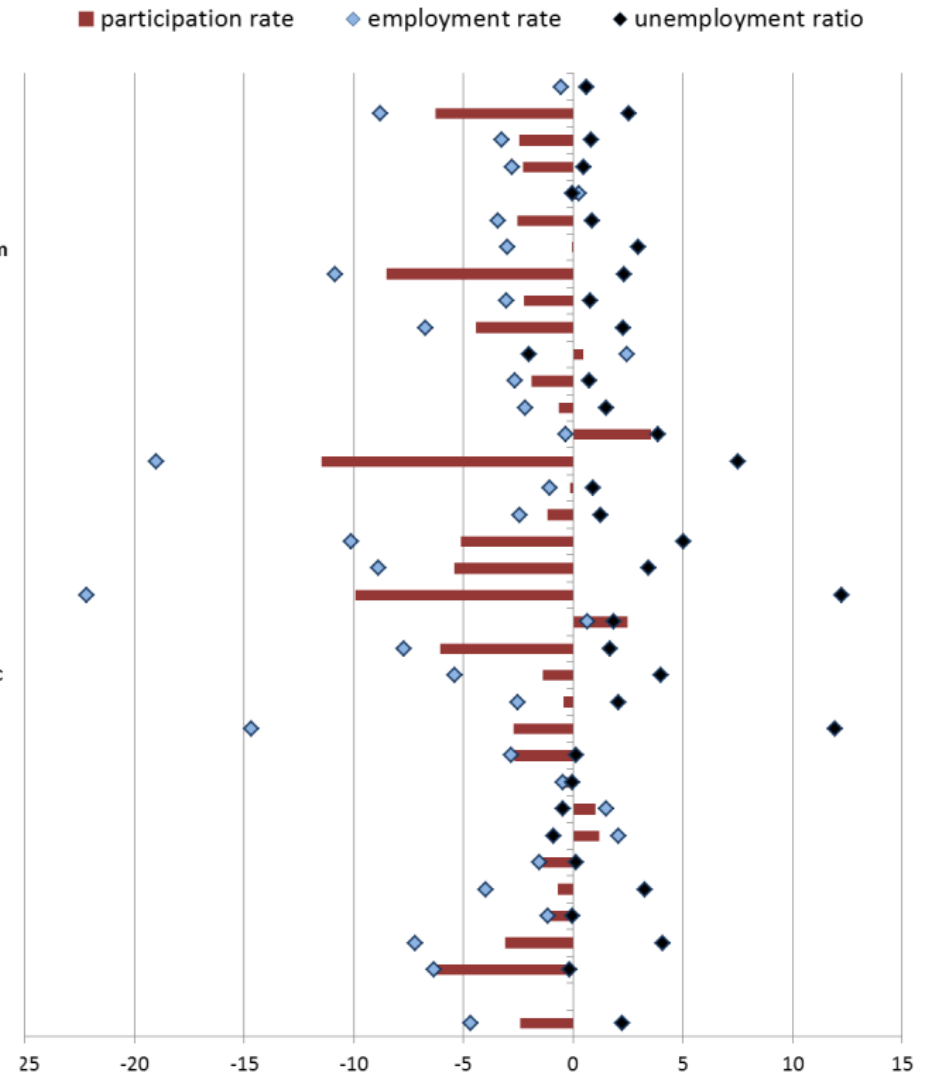
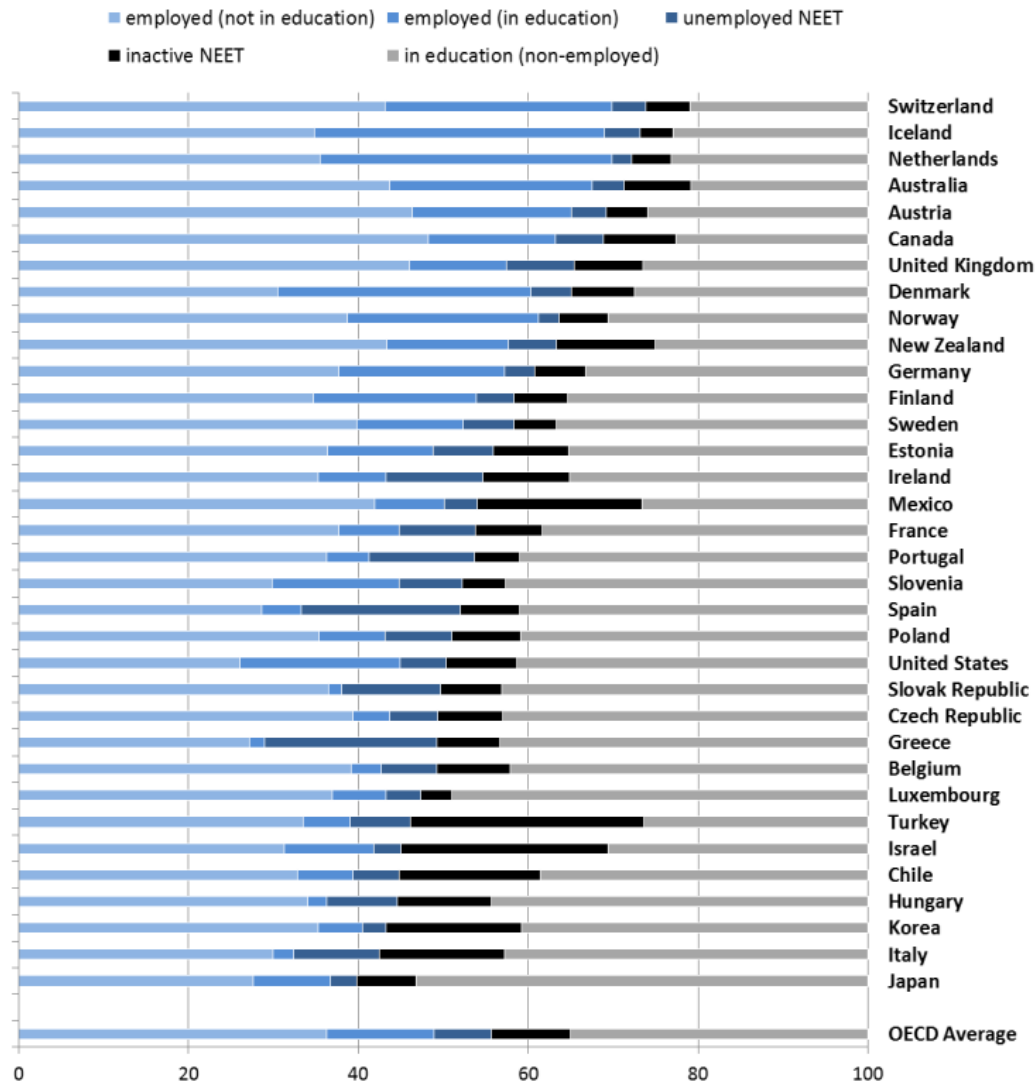
<https://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-education-or-employment-neet.htm#>

<http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/5js6363503f6.pdf?expires=1441294778&id=id&accname=guest&checksum=C89C1FB9E68C29B114FEC558C2E167D4>

Figure 1. Labour market participation among young people has fallen in nearly all OECD countries

Left panel: labour market status of youth, 2012.

Right panel: percentage-point change in the labour participation rate, employment rate and unemployment ratio of youth, 2007-12

Arbeidsledighet = likevektsledighet + konjunkturledighet

Likevektsledighet = friksjonsledighet + strukturledighet

Friksjonsledighet – ledighet som skyldes at det tar tid for arbeidssøkere å finne den riktige jobben, og arbeidsgivere å finne den riktige arbeidstakeren

Strukturledighet – ledighet som skyldes misforhold mellom arbeidssøkernes kvalifikasjoner og de behov for arbeidskraft som arbeidsgiverne har (geografi, yrke, andre kvalifikasjoner, mm)

Likevektsledighet er det ledighetsnivå som

- Er forenlig med stabil lønns- og prisvekst
- Gir samsvar mellom lønnsdannelsen og prissettingen (finnes ved skjæringspunktet mellom lønnskurven og priskurven)

Lønnsdannelse og likevektsledighet

- Lønnen har flere viktige funksjoner i arbeidsmarkedet.
- Siden lønnen er prisen på arbeidskraft, spiller lønnen en avgjørende rolle for om og hvordan arbeidskraften brukes.
- bestemmer hvordan inntektene fra bedriftens verdiskaping fordeles mellom
  - arbeidstakere og eiere, og
  - ulike typer arbeidskraft.
- Vi bruker lønnsdannelsen som betegnelse på den prosessen som bestemmer lønningene.

Store forskjeller i hvordan lønnen fastsettes

- Arbeidsgiver bestemmer lønnen
- Individuelle forhandlinger
- Kollektive forhandlinger
  - Sentrale og lokale avtaler

Ulike teorier for lønnsdannelse

Markedsbestemt lønn (frikonkurranselønn)

Bedriften bestemmer lønnen

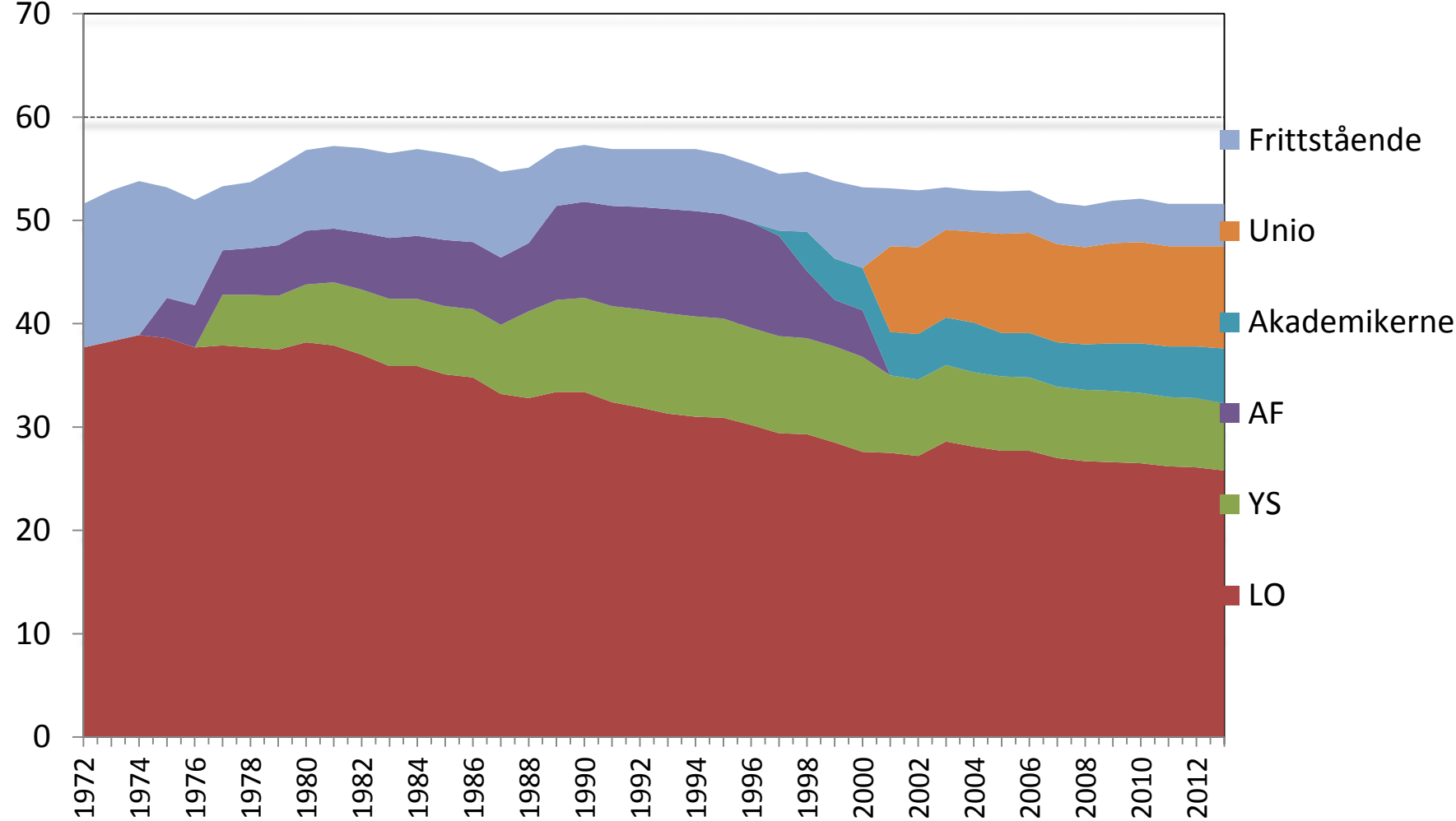
I såkalt **effektivitetslønnsteori** antas det at bedriftene setter høyere lønn enn frikonkurranselønnen for å øke effektiviteten til arbeidstakerne.

I **monopsonimodeller**, utnytter bedriften sin markedsrett til å betale en lavere lønn enn frikonkurranselønnen.

Lønnen blir bestemt ved forhandlinger

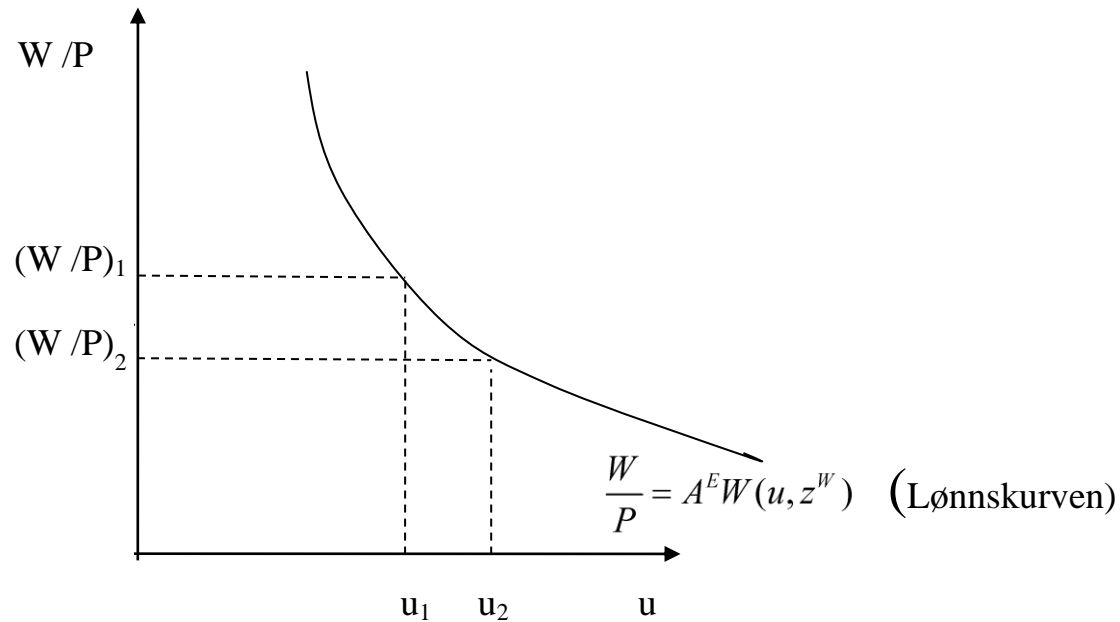
Begge parter har en viss forhandlingsrett, og derfor kan påvirke lønnen. Deler gevinst ved å komme til enighet. Streiketruelse avgjør

Organisasjonsgrad i Norge

Lønnskurven – høyere arbeidsledighet gir lavere reallønn

Produktfunksjonen $Y = AN$

der A er produktiviteten

Høyere reallønn hvis

Høy produktivitet, A

Lav arbeidsledighet, u

(hvor «høy» avhenger av
grad av mistilpasningen)

Andre faktorer (z^W)

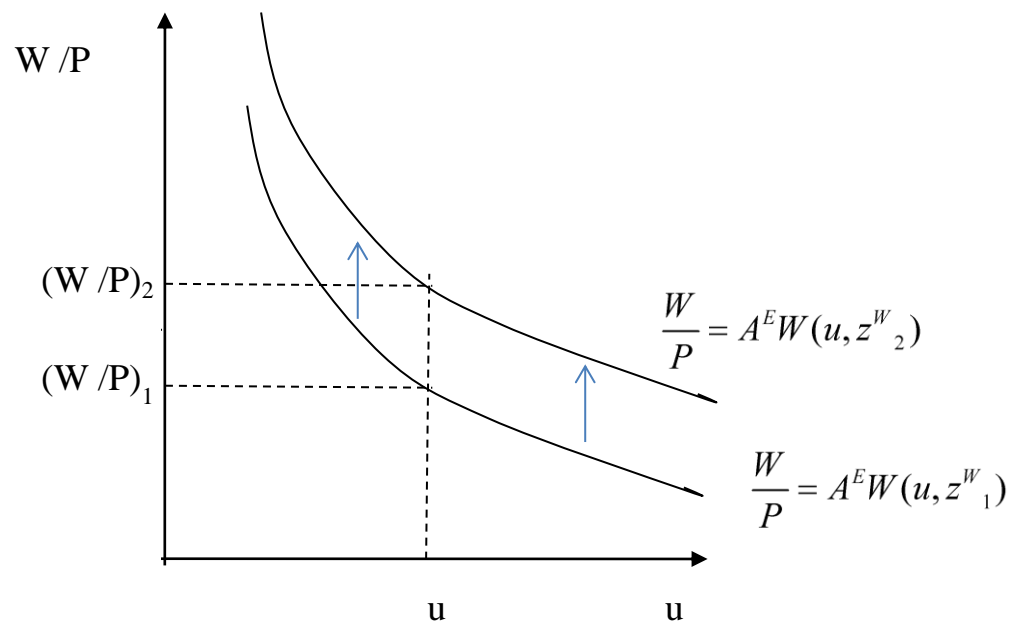
Ledighetstrygd

Organisasjonsgrad

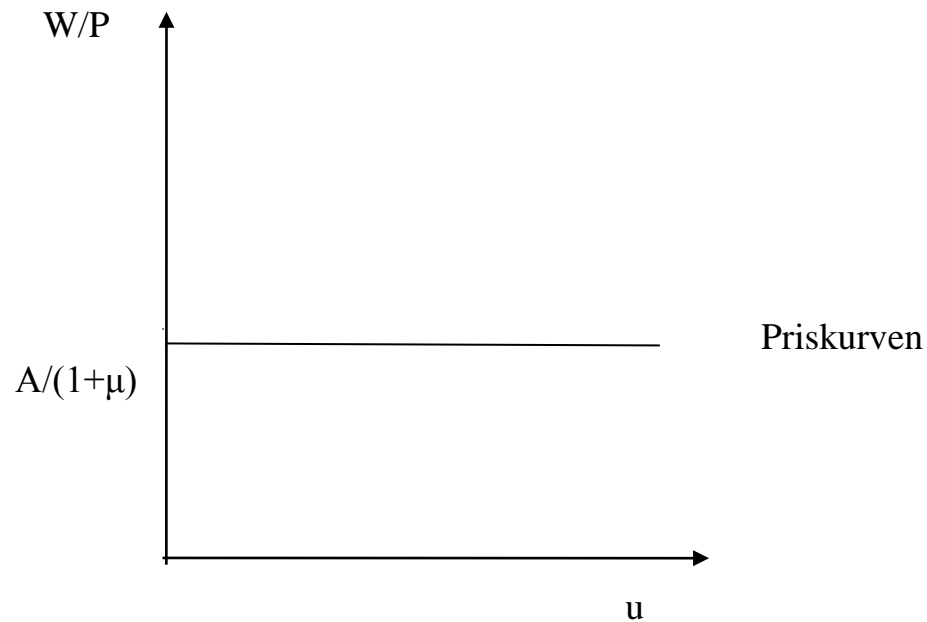
Lover og regler

Koordinering i lønnsdannelsen

Økt lønnspress fører til at lønnskurven skifter opp i diagrammet

Priskurven – prissetterne setter prisen som et påslag på grensekostnaden. Grensekostnaden er uavhengig av ledigheten, derfor blir priskurven horisontal

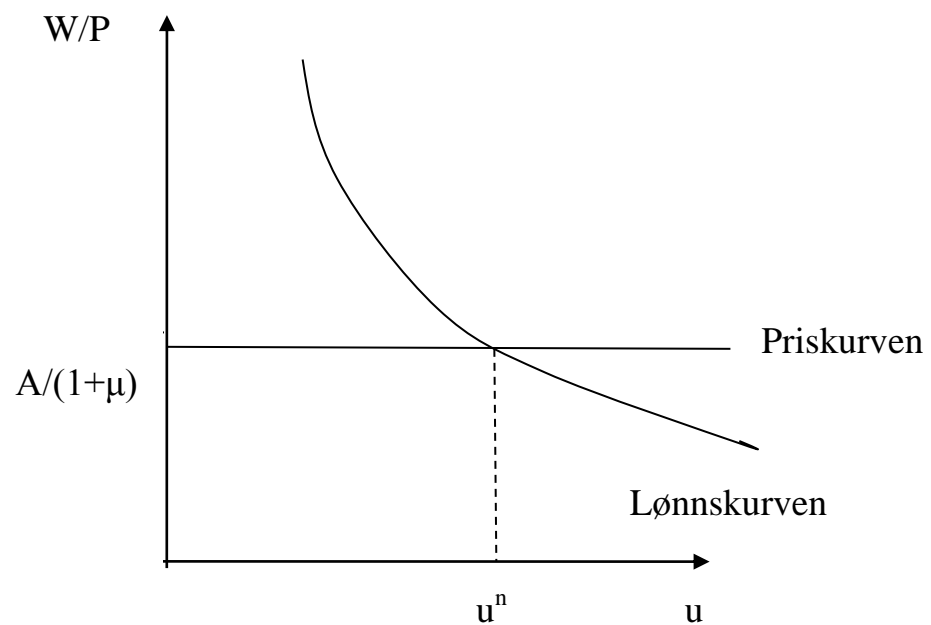

Prissetting

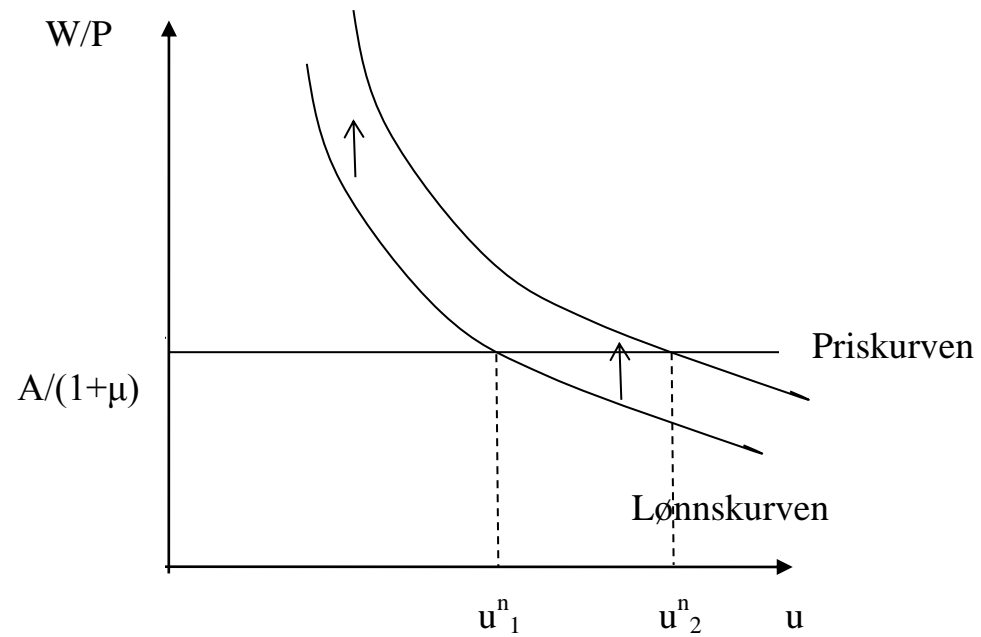
$$P = \frac{(1 + \mu)W}{A}$$

Der $\mu > 0$ er prispåslaget og W/A er marginalkostnad

Likevektsledigheten er gitt ved skjæringspunktet mellom lønnskurven og priskurven

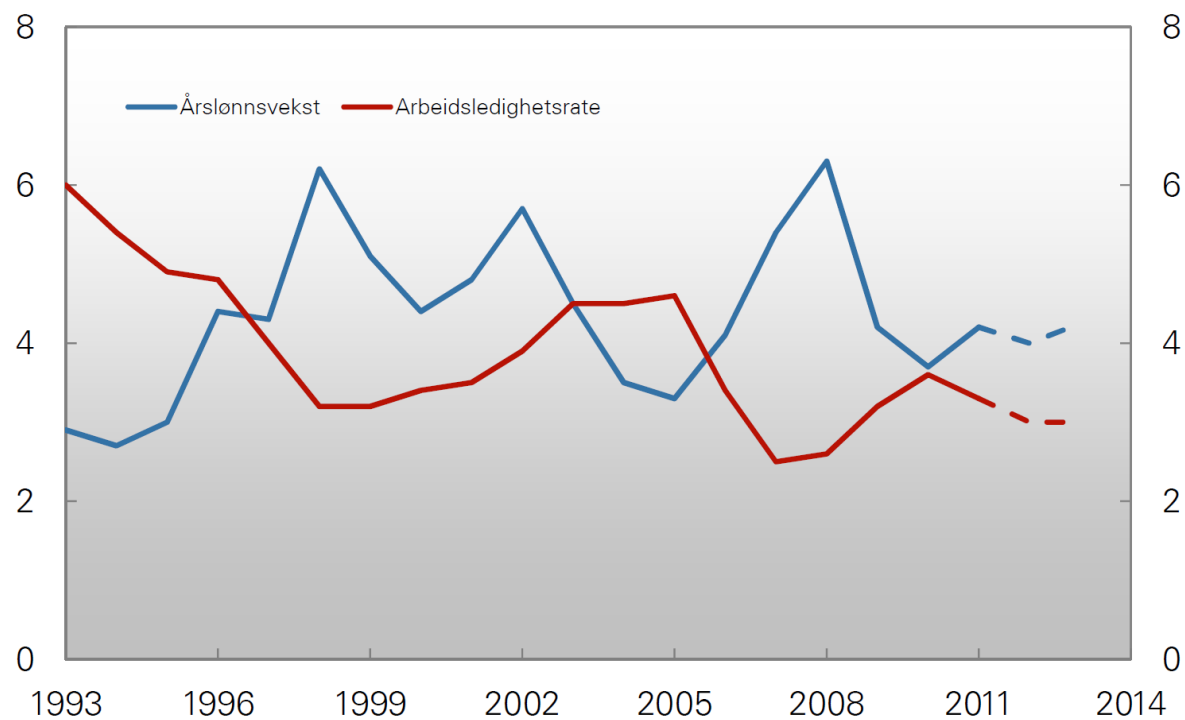

Økt lønnspress fører til høyere likevektsledighet

Høy arbeidsledighet gir lavere lønnsvekst

Figur 2.26 Årslønnsvekst¹⁾ og arbeidsledighetsrate (AKU). Prosent.
1993 – 2013²⁾

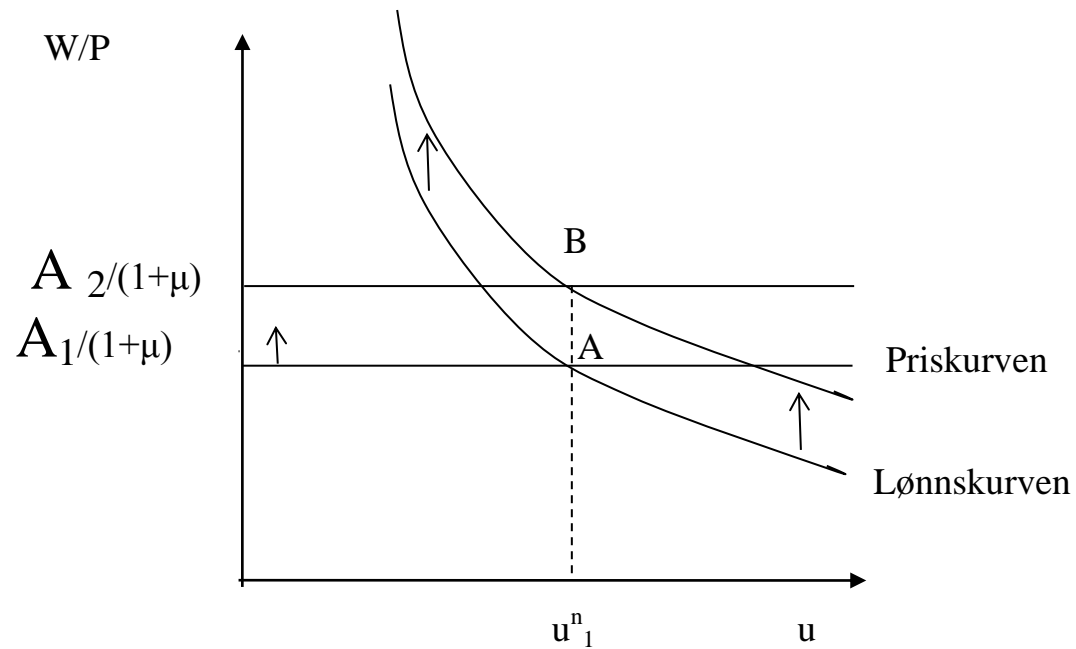

1) Inkl. anslag for kostnader knyttet til økt ferie og innføring av obligatorisk tjenstepensjon

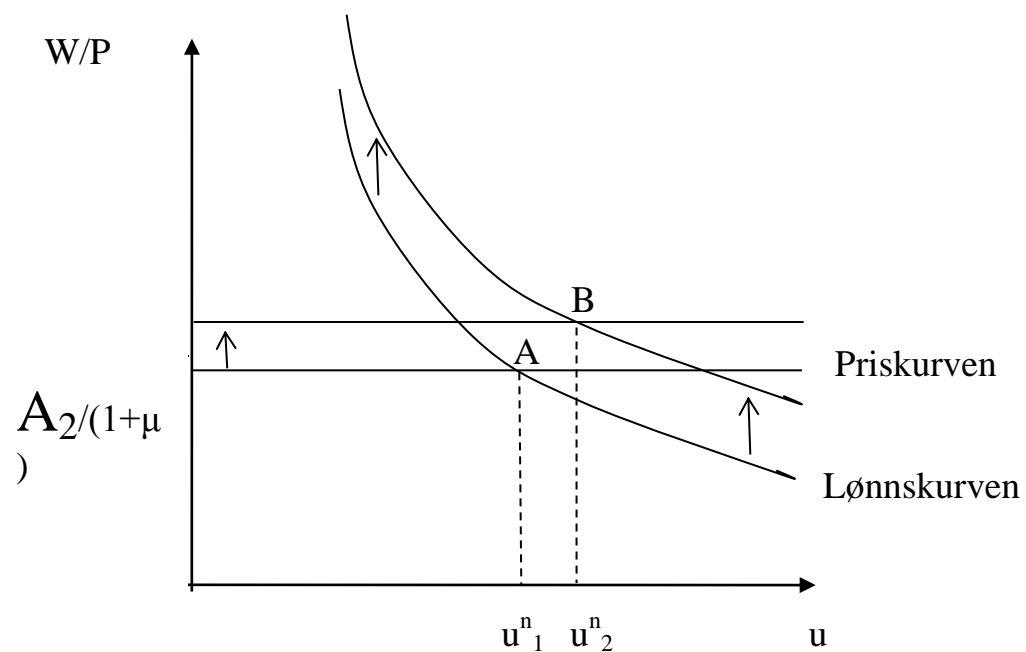
2) Anslag for 2012 – 2013 (stiplet)

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) og Norges Bank

Økt produktivitet gir like stort skifte i lønns- og priskurven: uendret likevektsledighet

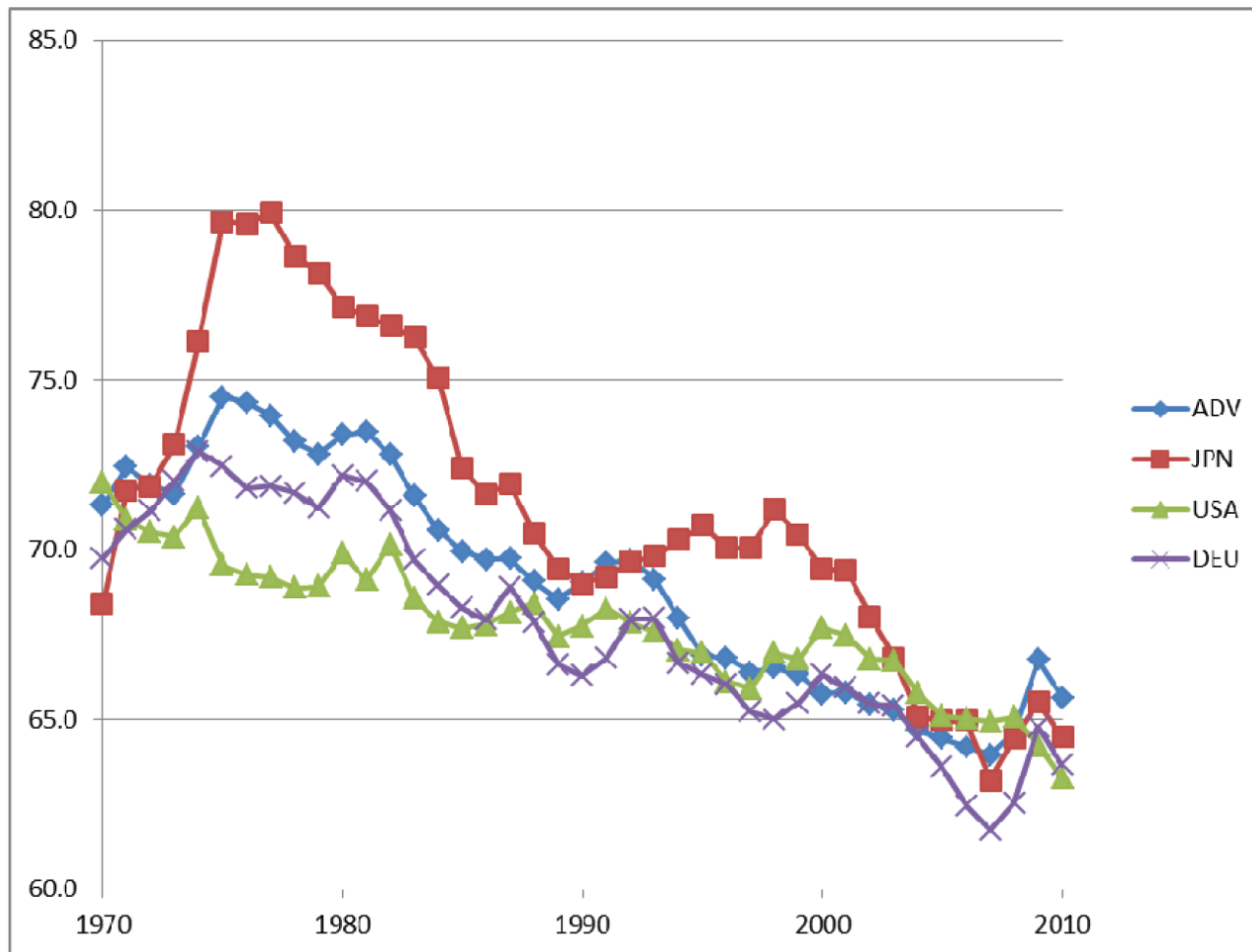
Figur 7.12 Overraskende lav produktivtetsvekst gir økt likevektsledighet

Forventet produktivitet øker mer enn faktisk produktivitet, slik at lønnskurven skifter mer opp enn priskurven

Figure 1. Adjusted wage shares in advanced countries, Germany, the USA and Japan, 1970-2010

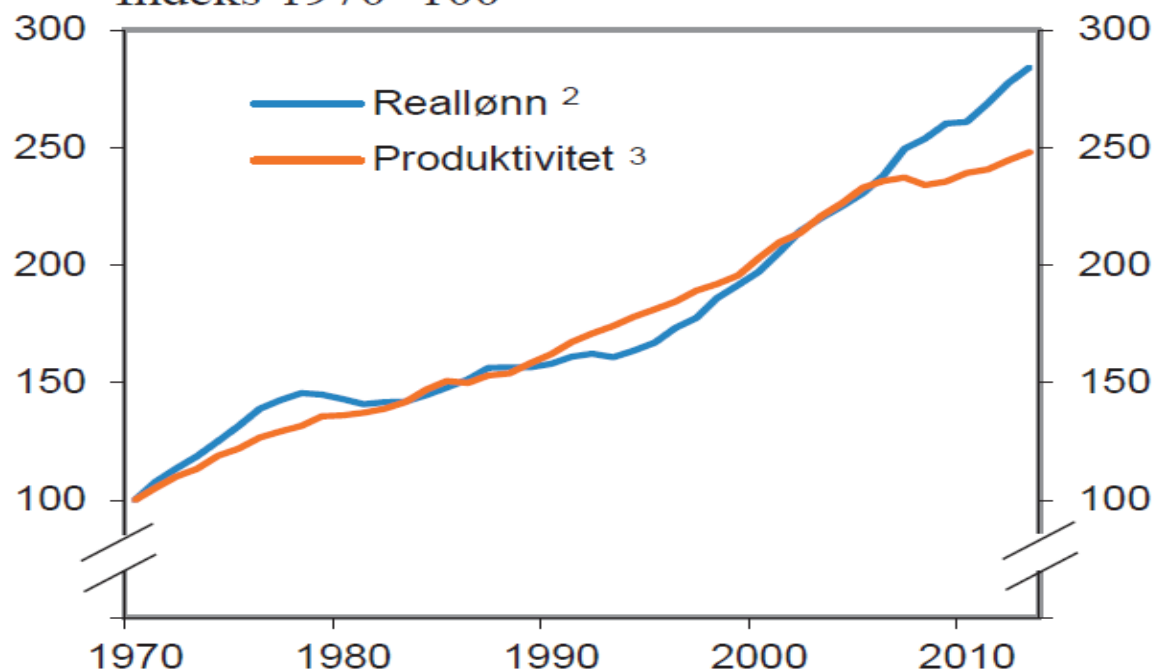
Note: ADV stands for unweighted average of high income OECD countries (without South Korea)?

Source: AMECO

Figur 7.13 Produktivitet og reallønn i fastlandsøkonomien, 1970-2013.

E. Utvikling i produktivitet og reallønninger i fastlandsøkonomien. 1970-2013.

Indeks 1970=100

Reallønn: lønnskostnader per time, deflatert med konsumprisindeksen (KPI).
Produktivitet er målt som bruttoprodukt per time i faste priser.